

Výrazných emocí se nebojím, říká režisérka Jandáčková

Chlapec s poruchou autistického spektra je hlavním hrdinou nejnovější premiéry městského divadla. Svůj svět ukazuje v inscenaci Podivný případ se psem.

Gabriela Gregorová
redaktorka MF DNES

PARDUBICE Režisérka Kasha Jandáčková se na Malé scéně ve dvoře představila už loni v lednu, kdy zde připravila scénické čtení své vlastní hry *Ve dne v noci reagující na teroristické útoky v Paříži* a zobrazující příběhy obětí těchto útoků. „Tentokrát jsem do Východočeského divadla přijela s tématem Aspergerova syndromu a jeho tíhou v rodinných konstelacích,“ uvedla mladá režisérka.

Adaptaci Haddonovy knihy Podivný příběh se psem nasazují v současnosti divadla doslova napříč celým světem. Čím to je?

Těžko říct, myslím, že se jedná o dost atraktivní téma. Jak ve své knize *Autismus a chardonnay* říká Martin Selner: „Autismus je sexy, tedy pokud ho zrovna nemáte.“ Je to vidět v kinematografii, tam je autismus již pár let na vzestupu, odstartoval to tenkrát myslím Rain Man. Lidé si díky filmům představují, že autisté jsou nějakým způsobem výjimeční a mají zvláštní schopnosti, většinou co se intelektu týká. Ale ne vždy tomu tak je. Autistům skoro nikdo nerozumí, není to tak probádaná oblast. Výzkumů sice existuje hodně, ale ne vše se dá zjistit a popsat. Je to zkrátka pro mnoho lidí něco nedosažitelného a nepolapitelného. Nerozumíme tomu, ale chceme tomu rozumět, vidíme v tom prostě zajímavé téma.

Já zas v podobných počinech vidím šanci, že konečně pomohou zvýšit všeobecné povědomí o lidech s poruchami autistického spektra. Mám pocit, že autisté jsou tak nějak upozaděni, co se pomoci týká...

Myslím, že se to sice zlepšuje, ale bohužel hodně pomalu. Mnoho lidí se snaží, ale určitě to není tak dobré, jak by mohlo a mělo být. Fungují různé organizace či sdružení, třeba Děti úplňku, které se snaží zmapovat, jakou mají rodiče autistů podporu, jestli a jaké dostávají prostředky od státu, jaké jsou možnosti pomoci, zda existuje dostatek denních stacionářů, kde se o autisty na chvíli postarají, aby si rodiče mohli odpočinout a děti se s pomocí asistentů tak učily začleňovat do společnosti. Podle mě se stát i neziskovky snaží situaci řešit a povědomí lidí zlepšovat, ale ještě to zdaleka není růžové.

Kasha Jandáčková Po scénickém čtení své vlastní hry nyní nastudovala mladá režisérka ve Východočeském divadle pro jeho malou scénu dramaturgickou úspěšnou knihu *Podivný případ se psem*. Spolu s herci se inspirovala také v pardubické speciální škole Svitání. Foto: archiv VČD

Jak moc se liší dramaturgie od knižní předlohy?

Je tam obrovský rozdíl. V knižní předloze je vypravěčem Christopher, zatímco v dramaturgii vypráví příběh jeho asistentka Siobhan. Adaptace je tím pádem z velké části o Christopherovy vnitřní pochody. Neříkám, že je špatná, spousta kroků je pochopitelných, rozumím tomu, že některé kompromisy vzniknou prostě musely. Bohužel pro mě ne na těch správných místech. Předloha cílí do vnitřního prostředí chlapce a z toho, jak přemýšlí nad lidmi a jak je vnímá, vznikají nádherné a vtípné situace. To v dramaturgii chybí, respektive není to tak výrazné. Ale my se tento deficit snažíme doplnit projekcemi, scénografií, kostýmy, hudbou i lightdesignem, to vše otevírá Christopherovu mysl, a jeho úvahy tak přibližujeme metaforicky.

Dostanu se jako divák snadno do Christopherova světa?

Na to nejsem asi dostatečně objektivní. V knize proniknete určitě snadno, v adaptaci je to slabší, ale možnosti jsou velké. A já se snažím diváky vyjít co nejvíce vstříc. Myslím, že Pepa Láška jej ztvárňuje osobitě a velice dobře. Ano, věřím, že diváci proniknou natolik, aby mohli celý příběh sdílet a prožít spolu s ním.

Kasha Jandáčková

(1992)

Absolventka oboru režie a dramaturgie na Katedře alternativního a loutkového divadla pražské DAMU. Spolupracovala s Divadlem LETI a festivalem Prague Pride, Divadlem Komédie nebo s režisérem Martinem Kukučkou (SKUTR). Ve vlastní tvorbě se zaměřuje na aktuální témata.

Podivný příběh se psem

Divadelní adaptace stejnojmenné knihy Marka Haddon ukazuje bohatý vesmír autistického chlapce Christophera. Jednoho dne najde na zahradě svého zavražděného kamaráda - psa Wellingtona. Ačkoli si nikdy netroufl sám ani na konec ulice, nyní se ve snaze vypátrat pachatele vydá až do Londýna. Cesta obrátí svět vzhůru nohama nejen jemu, ale i jeho blízkým.

V inscenaci je zhruba dvacet postav, které ztvární pět herců. Není takové komorní pojetí na malé scéně na škodu?

To víte, že trochu ano. Ale mám pocit, že obecně pro mladé režiséry krátce po škole není jednoduché proniknout do velikých divadel. Většina uměleckých šéfů se nejdříve snaží mladé tvůrce oúkat na malých scénách, je to takový schodový postup. Někdy si říkám, že už

trvá dlouho, i když jsem po škole teprve dva roky. Ale nestěžuju si. U inscenace *Podivný případ se psem* je to asi škoda, podle mě si zasluhuje velké jeviště. Ani ne tak co se týče herců, ve hře je mnoho postav a jich je pouze pět, což zvládají skvěle. Dokážou pojmout hravě více postav, každou výrazně jinak. Ale co se týče prostoru, máme omezený pohyb a hloubku jeviště, což mě mrzí.

Jak udržet tu správnou míru, aby hlavní hrdina nevyzníval směšně, nebo naopak aby se nad ním divák přehnaně a neadekvátně nedožímal?

Je otázka, jestli se tomu dá vůbec vyhnout, protože je příběh sám o sobě veden katarzním způsobem. Jsem typ člověka, který se výrazných emocí nebojí, ale snažím se je podat vkusně. Ačkoli mám vystudované alternativní divadlo, já sama mám i činoherní citění, nebo se o to alespoň snažím. U Christophera bylo těžké najít správnou míru. Ale jak jste řekla, ta hranice je nutná, musíme najít nějakou rovnováhu, aby nevznikala klíše a stereotypní obraz o autismu. K tomu nám hodně pomohla návštěva školy Svitání, jednak tam Pepa Láška okoukal řadu věcí a zároveň si s dětmi i učiteli povídal a došel v mezích daných možnostmi opravdu do hloub-

ky. Navíc využíváme i vnějškové prostředky, a to výrazně.

Co pro vás bylo při inscenování největším úskalím?

Asi ten samotný text. Román je hodně dlouhý a plno situací se proto muselo u dramaturgii opominout. Možná budu působit trochu negativně, ale některé jsou často řešeny ve zkratce, jakoby klipovitě, málo se tak nabízí možnost je protáhnout a dohrát. To je úskalí, kterého jsem si při výběru titulu nebyla vědoma. Na druhou stranu jsme se s tím ale poprali dobře, ten příběh za to rozhodně stojí.

V čem má Christopher coby Asperger oproti ostatním život jednodušší a v čem složitější?

Pokud jde o společenské dovednosti, tak to jednodušší nemá a mít nebude. Jeho komunikace s lidmi je složitá. Ale myslím, že Christopher má méně starostí. Nemusi spoustu věcí řešit. Ani nemůže, protože si je neuvědomuje. Ale jeho svět uvnitř, respektive jeho vesmír je prostě nádherný. Záměrně říkám slovo vesmír, protože on vesmír opravdu miluje. Umí zážitky pojmout opravdu do hloubky. Jestliže ho nikdo cíleně nezahrne informacemi, soustředí se na jednu věc, která ho baví a naplňuje, a to musí být určité velice osvobozující.